www.svoboda-news.com

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 182. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 7 серпня 1930. VOL. XXXVIII. No 182. Jersey City, N. J., Thursday, August 7, 1930. THREE CENTS.

УРЯД ПРО ДОПОМОГОВУ АКЦІЮ ДЛЯ ПОТЕРПІВШИХ ВІД ПОСУХИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер заповів, що з рамени правительства будуть пороблені всі можливі кроки, щоби прийти негайно з допомогою для потерпівших від страшної посухи. Уряд вже розпочав переговори з залізничими підприємствами в справі дешевого перевозу збіжа й сіна в загрожені посухою околиці.

Президент зазначив, що доперва в понеділок буде предложений йому точний звіт щодо величини катастрофи.

ВТРАТИ ІЗЗА ПОСУХИ.

ЧИКАҐО. — Посуха треває далі й нема вигляду на зміну. Дотеперішні втрати, нанесені посухою, виносять: в стейті Огайо $200,000,000, а в Мізурі $100,000,000.

ПШЕНИЦЯ ЗРІВНОВАЖИТЬ ВТРАТИ.

КАНЗАС СІТИ. — Секретар хліборобства, Артур Гайд, підніс у виголошеній тут бесіді, що цього року треба надіятися втрати на кукурузі на яких 500,000,000 бушлів. Та втрата не є страшна, бо край має велику надпродукцію пшениці. Тому зиск і втрати зрівноважаться. Теперішня ціна на пшеницю є така-низька, що фармер не є в силі продати пшеницю без втрати. Це дається пояснити тим, що Америка засіває тепер пшеницею 40,000,000 акрів більше ніж перед війною. І продукує 43,000,000 бушлів пшениці більше, ніж зуживає.

АТЕЇЗМ ПОШИРЮЄТЬСЯ.

ЕЗБУРІ ПАРК (Ню Джерзи). — 10,000 лютеранів зїхалося на свято підписання Авґсбурського віроісповідання. До них промовив професор теольоґії Волтер А. Маєр. Він підніс, що в Америці шириться в застрашаючий спосіб атеїзм. 25,000 церков уже „померло" або ледви „дихає". Маєр складав за те вину на вчених, які критикують біблію і її оповідання про сотворення чоловіка. А далі звернувся він проти атеїстичної пропаґанди московських большевиків.

НОВИЙ ШЕФ ШТАБУ АРМІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер назначив начальником штабу армії генерал-майора Догласа Мек Артура, командуючого американською залогою на Филипинах. Новий начальник є наймолодшим з усіх ґенерал-майорів армії й наймолодшим офіцером, якого колинебудь в Америці наділено такою високою почестю.

Командантом маринарки заіменовано генерал-майора В. Г. Фулера.

БІЙКА ЧОРНИХ ВЯЗНІВ З БІЛИМИ.

НЮ ЙОРК. — В тюрмі „Велфейр Айленд" прийшло до бійки між 400 білими і чорними вязнями ізза права до вживання бейзболевого поля. Бійка тревала 15 мінут. Було велике замішання, з якого вязні не скористали й ніхто не втік. Всі були заняті бійкою. Побитих було 27. Бійці приглядався Морис Коннелі, бувший президент дільниці Квинс, котрий відсиджує кару, наложену на нього за хабарництво.

$50,000 ЗА ТЕ, ЩОБИ ПЕРЕСТАВ НАПАДАТИ.

ВАШИНҐТОН. — Перед сенатським виборчим комітетом зізнано, що з боку сенатора Ґрундія запропоновано сенаторови Томасови Д. Шелови $50,000 на виборчу кампанію, якщо він перестане в сенаті атакувати Ґрундія.

НАСЕЛЕННЯ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ВАШИНҐТОН. — Останній перепис виказує небувалий досі зріст населення краю. Ото за останніх 10 літ прибуло 17,018,253 людей. Загальне число населення виносить 122,728,837 людей. Разом з іншими американськими посілостями живе на землях Злучених Держав 137,501,561 людей.

ҐРІН ХВАЛИТЬ ГУВЕРА.

ВАШИНҐТОН. — Президент Американської Федерації Праці, Вилієм Ґрін, відвідав президента Гувера й просив його відкрити конвенцію Ам. Фед. Праці, яка розпічне свої наради в Бостоні дня 6-го жовтня. При тій нагоді Ґрін зазначив, що Гувер припинив своєю конференцією з фабрикантами і робітниками з 21 листопада зниження заробітної платні, на що тоді заносилося. Мимо економічної скрути, казав Ґрін, вдалося на загал задержати далі тісамі заробітні платні.

ІСТОРІЯ З „ЧОРТОМ З ДЖЕРЗІ" ПОВТОРЮЄТЬСЯ.

ЕТЛЕНТИК СІТИ. — Від якої сотки літ кружляє між тутешнім населенням леґенда про „чорта з Джерзі". Кажуть, що колись жінка бідного рибака мала вже 12 дітей і заповіла, що як ще прийде тринацяте, так „хай іде до чорта". От воно так і сталося. „Чорт" являється у ріжні часи. Часами видно його „копита" в зимі по снігу. Але найбільше бачать його літом ті, що збирають по лісах ягоди.

Одні кажуть, що історію ту придумали ті, що збирають ягоди, щоби відстрашити конкурентів, а інші, що чорт являється тим, котрі вже добре нарушили прогибіцію.

ДЕПОРТУЮТЬ КОМУНІСТІВ.

В Гавані заарештовано 70 комуністів, запідозрених у підготовці революційного перевороту на Кубі. Більша часть заарештованих це Китайці. Кажуть, що китайські іміґранти є найбільше схильні до комунізму.

НІМЕЦЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ У БОЛЬШЕВИЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

Рада народніх комісарів ухвалила створити німецький факультет у ленінґрадському університеті. Покищо викладатиме кількох німецьких учених німецьку літературу.

ГЕРОЇСЬКИЙ ОФІЦИР МАРИНАРКИ.

Бруно Борліні, офіцир маринарки у Ріо де Жанейро (Бразилія), вратував життя двом, що потонули у морі, а перед роком у Ріо виніс з огню дві особи. Тим чином вратував їх від смерти. Відважний Бруно буде відзначений і нагороджений президентом республики.

ВИГАНЯЮТЬ БОЛЬШЕВИКІВ З БРАЗИЛІЇ.

Маріо Маріяні, звісний комуніст у С. Павлі, на підставі остаточного рішення найвищого трибуналу федерального засуджений на прогнання з Бразилії. Зволікали справу, наново розслїджували, та однак рішено, що комуністична пропаґанда нівечить морально і матеріяльно людей і аґітатори мусять покинути Бразилію. За Маріянім знайдуться інші, яких бразилійський уряд позбудеться.

УКРАЇНСЬКІ „ГЕРОЇ".

В Жангаді (Бразилія) склалася сумна подія. На другий день Зелених Свят у домі Петра Банаха Яків Гайовий посварився зі своєю мамою. В обороні матери став Йосиф Драбик. Біда наднесла Бразилійця. Цей взяв револьвер від Якова і стрілив до Драбика. Куля перейшла долоню Драбика, зранила руку Онуфрія Гайового і скалічила живіт молодого, 16-літного Івана Банаха. Візвано лікаря до хлопця, та хоч лікар оперував, у вівторок під вечер Іван Банах помер. Покійний був касієром у склепі Петра Банаха й невинно погиб. От наслідки буденних забав наших, де на столі горівка і карти, а за поясом револьвери. Поліція арештувала Якова Гайового і Бразилійця та повела їх до Пальмас.

ЗАМАЛО ДПУ.

Радянська преса подає, що Сталін поручив творити нову комуністичну організацію „Осодміл", то є „Общество содействия милиции". Члени тої організації мають наглядати й контролювати діяльність ДПУ, мають входити в усі інституції, досліджувати настрій кождого урядовця і дбати про збільшення впливу й авторітету комуністичної партії.

ЧАРБЮС НА ЧОРНИЙ ЛИСТ.

„Базедер Нац. Цтг." оголосила вимки з т. зв. „чорної листи" фашистівської поліції. Є там навища людей, що не можуть переступити італійського кордону. Крім італійських горожан на чисті є два Німці та відомий австрійський соціялістичний посол д-р Адлер і французький письменник Анрі Барбюс.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ СОЮЗОВЦЯ.

В місцевости Ейтсборо, Па., відобрав собі життя Григорій Джумак, член 51 відділу У. Н. Союза. Причиною траґедії мала бути незгода в родині. Покійний положив собі на голову динаміт, який при вибуху розшарпав тіло, що майже слїду по нім не остало.

БАТЬКО ЗВІР.

Недалеко Ріо де Жанейро (Бразилія) мешкав Портуґалець Рібейро з 5 дітьми. Правну жінку відігнав від себе, а мешкав з уличницею. Про діти не дбав, а вже найстаршого сина хотів позбутися за всяку ціну. Одного дня, в неділю, коли син хотів побавитися з товаришами, несовісний батько замкнув його у темному льохови, наложивши на нього 18-кілеві кайдани. Тим перебув син 2 дні і три ночі. Сусіди добачили й дали знати поліції. Батька арештовано і він буде відповідати перед судом. Публика хотіла зліячувати на вулиці батька, але поліція не допустила.

ПОГИБЛИ В ОҐНІ.

Пожар вибух у Куритибі у фабриці дахівок при улиці Кандідо де Абреу. Вогонь наніс шкоди фабриці, крім того згоріло в огні троє людей: заступник властителя Томачек, його жінка і дитина. З причини, що їх дім був на подвірю фабрики, коли вогонь поширився, вони не були вже в силі ратуватися.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЬМОВИЙ РЕЖІСЕР У ПРАЗІ.

До Праги приїхав режісер ВУФКУ Олександер Довженко. „Ческе Слово" з цеї нагоди пише: До Праги приїхав основник української кінематоґрафії Довженко. Гостина симпатичного й енерґічного молодого режісера може стати мостом до навязання тісних звязків чеського фільму з українським. Довженко вродився 1894 р. в Сосниці на Чернигівщині, був учителем, потім урядовцем радянського посольства у Варшаві та Берліні, при чім студіював малярство, потім перекинувся до фільмового мистецтва. Малярства вчився у проф. Екеля. Як режісер, Довженко сфільмував „Звенигород", „Арсенал" і „Землю" та інші.

ДВІ ЖІНКИ ЗАСУДЖЕНІ НА КАРУ СМЕРТИ.

У столиці Волгарії жила бідна, інтелігентна вдова з дочкою, яка дуже любила музику. Тому, що дочка не мала стільки грошей, щоби купити собі фортепян, про який мріяла, мати і доня порішили вбити свою сусідку Луляву й ограбити її. В ночі напали вони на багату сусідку, вбили її молотком й ограбили більшу суму грошей та купили собі фортепян і дочка почала приготовлятись до концерту. Але поліція впала на слід убивниці, арештувала пянистку і її матір, а на днях у Софії закінчився судовий процес, в якому обидві жінки засуджено на кару смерти через повішення. Обурення болгарського жіноцтва таке велике, що коли по присуді їх випроваджено зі суду, то там зібралось 5,000 жінок, які хотіли засуджених вбити на місці. Оборона внесла спротив і присуду ще не виконано.

ВИБУХ ГАЗУ В МОСЦІЦАХ.

У польській державній фабриці азотових сполук у Мосціцах (біля Кракова) вибух аміяковий газ. Вибух відкинув у повітря робітника Уршулю. Він упав на шини та до 2 годин помер. Другий робітник лекше ранений. Вину поносить інжинір-хемік і майстер, що занедбали контролю допливу газу.

ПОМЕР ТРУБАЧ „ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ".

У Парижі помер траґічною смертю, вискочивши з вікна 4. поверху, Юліян Селіє, який був славний тим, що 11. жовтня 1918 року він як трубач французької армії затрубів сиґнал про завішення зброї.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА БІЛЯ ЛЕНІНҐРАДУ.

Дня 30. червня поїзд, що їхав з Іркуцька до Ленінґраду, вискочив з шин, наслідком чого паротяг і кілька возів розбились на шматки, причім згинуло 23 особи, а богато пасажирів було ранених.

ФАШИЗМ І РОСІЙСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ.

„Возрожденіе" помістило статтю Муратова, який стверджує, що серед російської еміґрації зростають симпатії до фашизму. У відповідь на цю статтю Н. Крестов у „Свободі" пише: „Так, фашистівська доктрина приваблює нас, головно тому, що вона духотворена безоглядною вірою в силу людської волі, оптимізмом і стремлінням накинути свою волю бридкуй або обманутій масі. Фашизм викликає ентузіязм як протиставлення комунізмові. Ми утопили свої ідеї в болоті догм та доктрин і в свідомости молоді назріває думка, що одиноким виходом із цього болота то фашизм. Молодь зберігла у відношенні до большевиків психольоґію революціонерів, а не опозиціонерів. Мусоліні писав: „Виграє той, хто хоче виграти, той, хто має більший запас волевої енерґії". Горстка італійських фашистів мала більше енерґії, як міліони їх ворогів, і ця горстка виграла, поборола ворогів своєю відвагою, горінням і твердою вірою. І з тої точки погляду фашистівські настрої російської еміґрантської молоді можна тільки витати".

ПРАКТИКИ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ.

Український хор „Бояна" в Дрогобичі під дирігентурою о. проф. Сапруна гостив із своїми концертами у кількох підгірських містах, де очевидно виступав як український хор. Польський „Век Нови" чомусь захотів коштом цього хору робити рекляму польській музичній культурі. В останньому числі цієї ґазетки в ілюстрованому додатку поміщено світлину цього хору, який названо „Роян" і не зазначено, що це український хор. Наївний читач „Веку Нового" оглядає ту світлину і радіє, що „мейсцови дрогобицки хур Роян" поширює в Дрогобичі польську музику під дирігентурою о. Сапруна. Яким способом світлина „Бояна" попала до „Веку Нового", Бог святий знає, але під світлиною читаємо: „В останнім часі здобув небуденний розголос мішаний хор „Дрогобицький Роян" під батутою кельонда проф. Сапруна. Хор обїхав кілька місцевостей Східної Малопольщі із концертами".

КОМУНІСТИЧНІ ЗВІРСТВА В КИТАЮ

МАСОВІ ВБИВСТВА НАСЕЛЕННЯ ТРЕВАЮТЬ ДАЛІ. ЗА ЧУЖИНЦІВ ВИМАГАЮТЬ ВИКУПУ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Остаточно зясовано, що комуністи вбили 2,000 Китайців у місті Шангша, а 4,000 Китайців невідомо де ділися. Думають, що частина їх загинула поза містом, тікаючи від комуністичних банд, а частина десь переховується в горах. Комуністичні банди на півночи від Ґанкова грабують та вбивають населення. Чужинців стараються захопити в полон, щоби за них потім вимагати викупу.

Комуністи особливо стараються захопити в свої руки британських місіонарів. Кілька таких жертв вони тепер тримають у своїх руках. Британський консуль у Фучові одержав від комуністів-бандитів палець, одрізаний у полоненої ними англійської співробітниці місії, Нетлетон. При тім бандити вимагають 50,000 долярів викупу за неї та за паню Гарісон, яку вони також тримають у полоні. Бандити заявили, що коли не буде скоро присланий їм викуп, то вони будуть далі відрубувати по одному пальцеви й присилати до консуля все нові вимоги на викуп.

До Ганков, у ріку Янґтсе, прибув американський торпедовець „Люцон" на допомогу тим воєнним суднам, котрі там стоять для охорони чужинців. У Ганкові тепер також сконцентровано британські та японські воєнні судна, а японське міністерство висилає ще чотири торпедовці на підсилення своєї фльоти на ріці Янґтсе. Треба сподіватися, що чужинецькі держави вжиють рішучих заходів, щоби вратувати своїх громадян від комуністично-бандитських звірств.

Армія Кай Шека почала наступ на північному фронті проти армії північних повстанців, а тому не має тепер можливости дати відповідну відсіч комуністичним бандам.

ҐІНДУСИ СВАРЯТЬСЯ МІЖ СОБОЮ.

КАЛЬКУТА (Індія). — Всеіндуський національний конґрес розбився на дві ворожі фракції. Розбиття сталося ізза виборів посадника та радних міста Калькути. Кожна ґрупа підтримує свого кандидата. Прихильники одного з кандидатів захопили муніципальний будинок, а їх противники лишилися на вулиці біля будинку.

Засідання не могло відбутися ізза страшного галасу й боротьби з тими, котрі хотіли вломитися до будинку. Отже збори довелося розвязати, не перевівши потрібних виборів. Боротьба між двома ґрупами треває далі.

СПРАВА ПАЛЕСТИНСЬКОГО ПОГРОМУ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Публікування протоколу засідань мандатної комісії Ліґи Націй у справі погрому в Палестині, який відбувся в минулому році, тепер затримано. Британське правительство домагається, щоби разом з протоколами комісії була видрукувана його відповідь на закиди, які комісія поробила британській адміністрації. Британський уряд уважає ті закиди неслушними й тому хоче тепер їх спростувати.

Секретар мандатної комісії веде переговори з членами комісії, щоби вони згодилися на прилучення замітів британського уряду до протоколів комісії. Сподіваються, що члени комісії на це погодяться, а тому вже тепер затримано опублікування протоколів.

АНҐЛІЙСЬКО-РУМУНСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР.

ЛОНДОН (Анґлія). — Підписано торговельний договір між Румунією та Анґлією. По цьому договору Анґлія буде купувати хліборобські продукти в Румунії та збувати їй свої фабрикати. Договором забезпечено Анґлії перевагу перед іншими державами на збут своїх виробів та купівлю собі продуктів хліборобства. Румунія зобовязалася установити такі митні тарифи, які давалиб майже монополь анґлійським фабрикам і замикалиб доступ у Румунію фабрикатам інших країн.

Крім того Румунія забезпечує Анґлії найдешевший перевіз на її залізницях анґлійських фабрикатів, які через Румунію будуть перевозитися в інші країни. В свою чергу британський уряд поробить ріжні полекшення для збуту в Анґлії румунських хліборобських продуктів та сирівців.

МОРСЬКА КАТАСТРОФА.

КОПЕНҐАҐА (Данія). — Недалеко данського берега американський пароплав „Чікасо" перерізав на двоє шведський вантажний пароплав „Готенбурґ". Зударення було такої сили, що американський корабель розлупив на двоє шведський, так ніби той був не залізний, а деревляний. Причиною катастрофи була велика буря з мракою й зливним дощем.

Данський ратунковий пароплав на місці катастрофи знайшов задню половину корабля, що ще плавала на воді, коли передня вже затонилася. Він уратував одинацять моряків з розбитого пароплава, а чотири інші мабуть утопилися, або були вбиті підчас катастрофи. Американський пароплав дуже ушкоджений, але власними силами прийшов до копенгаґського порту.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: ПЕРЕДПЛАТА:
Three cents a copy. Поодиноке число три центи.

One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00

Foreign and Jersey City Rates: В Джерзи Сити і Заграницею:

One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РАБСТВО Й КАРІЄРОВИЧІВСТВО

В дописі священика про „Стару і нову Унію" піднесено головно змагання Польщі спольонізувати при допомозі Унії українське населення під Польщею. Стверджено рівнож, що Рим, свідомо чи несвідомо, йде тій польонізаційній акції на руку.

Залишім тепер Рим і Варшаву на боці, а приглянмося, хто є тим топорищем, тим оруддєм, при помочі якої Польща дорогою Риму використовує церкву і релігію для своїх національно-державницьких цілей. Думаємо, що не важко знайти відповідь, коли застановимося хочби над тим, про що пишуть найновіші часописи з рідного краю.

Маємо тут на думці наради епископів: Хомишина, Кациловського, Лакоти, Лятишевського, о. ігумена Галущинського ЧСВВ, і світських, а то д-ра С. Томашівського й д-ра О. Назарука. Не ходить нам про те, що вони перемінювали Українську Християнську Організацію на Українську Католицьку Організацію, а тільки підчеркнемо таке рішення конференції:

„У справі ревіндикації бувших католицьких церков і монастирів, котрі колись насильно загарбав царський уряд, порішено найперше розслідити і провірити скількість і якість тих обєктів, до котрих гр.-кат. церква має право".

Старокраєве „Діло" обмежується до того, що називає ту постанову **„найпікантнішою"**. І нам не доведеться про неї богато говорити. Цеж документ мерзенности. Чужі народи обурюються загарбанням польськими епископами понад 500 українських церков, а наші короновані голови й Назаруки, будуть щойно — розслїджувати й провірювати. І то провірюватимуть по тім, коли митрополит Шептицький вже виразно осудив отє загарбання православних українських церков польськими епископами.

Духовні коронованї раби і їм подібні світські карієровичі не думають про добро українського народа, національну честь і пошану до свого митрополита, а забігають ласки з боку Польщі й Риму. І нікого з них не дратують, бо не добро української церкви й українського народа мають на думці, а кардинальський капелюх, або хоч митрополичий престол, а світські — добру посаду. А в інших знову, котрі може не полюють на більші почести, нема волі й сильного характеру, щоби йти по іншій, тяжчій дорозі. Вони раби — хоч покінчили університети, хоч носять корони. От тут цей корінь лиха, про яке треба говорити і писати та його викорінювати.

УКРАЇНА І УКРАЇНЦІ

III.

УКРАЇНЦІ В РУМУНІЇ.

На національній українській території живе в Румунії понад 1,160,000 Українців. А саме в Буковині, цебто на території 10,442 кв. клм., живе около 500,000 (населення 900,000). Через велику еміграцію процент Українців в Буковині в останньому довоєнному десятилітті обнижився понад 4%. В Америці має жити до 150,000 буковинських Українців.

В Бесарабії виносить українська територія около 10,000 кв. клм. Українці мешкають головно в Хотинщині, над Дністром і над морем. В хотинській окрузі мають Українці абсолютну більшість 56%, в окрузі Акерман 24%, в Ізмаїлі 17%. В містах мають Українці абсолютну більшість в Акермані, а в Ізмаїлі і Кілії зрідну більшість. Разом в Бесарабії на національній території живе около 600,000 Українців.

IV.

УКРАЇНЦІ В Ч. С. Р.

Закарпатська Україна обнимає просторінь 12,653 кв. клм. За переписом в 1921 р. було в Закарпатській Україні 483 громади з людністю 606,568. Заселена ця просторінь не густо, бо на 1 кв. клм. припадає 49 душ, але розміщення населення є дуже ріжнородне і коливається між 20—200 душ на 1 кв. клм. Природний приріст обнижується дуже через надмірну еміграцію, яка процентово є мабуть найвища в світі. Від 1905 до 1913 р. мало виїхати 26,655 душ. Ця цифра мабуть занижена. Головно емігрували Закарпатські Українці до Північної Америки і — як кажуть — є їх там більше ніж на Закарпаттю. Розвинена сильно і сезонова еміграція, головно верховинців, які літом їдуть в низ до поміщиків на зарібкування, а зимою до Словаччини і Чехії. Грамотність серед Українців є низька, бо лише 1/3 населення вміє читати і писати. Всього українського населення було в Чехословаччині — згідно з переписом з 1921 р. — 458,528 душ, з чого на Закарпатську Україну припадає 372,884, а на українську територію в Словаччині 85,644 душ. Статистика ця була тенденційна; головно наСловаччині старалися зменшити число Українців.

* * *

На національній українській території, яка виносить 1,773,900 кв. клм., було з початком 1930 р. 55,137,000 населення, з того 40,555,000 Українців. Крім цього начислюємо на еміграції в Европі около 300—500,000 Українців. В Злучених Державах числять Українців на 750,000, в Канаді на 250 тисяч, в Полудневій Америці на 100 тисяч, тобто в Америці на 1.1 міліона. Загальне число Українців виносить проте около 45 міліонів.

Одно явище є спільне усім українським землям. В самостійних народів росте місто коштом власного села, на що в значній мірі впливає величина і скуплення в одних руках поміщицької землі з одного боку, а роздрібнення селянської землі з другого. Чим більше роздрібнення і більше скуплення землі в панських руках, тим сильніща мандрівка чи утеча з села до міста, якого торговлі або промисл має природні дані для розвитку. У нас був цей наплив до міста, але зі сторони пануючих народів, тобто Росіян, Поляків, Мадярів, Чехів, Румунів; натомісць наша утеча з села була спрямована за море і на Сибір. Коли деінде зменшування сільського населення впливало на зменшування тиснення подачі праці, то в нас цих наслідків не було, бо ринок праці для промислу заспокоював чужинець, який в разі війни був оборонцем ворожих нам міст. Цей процес ми підпирали, бо замісць організувати свою торговлю і промисл, ми купували і купуємо в чужинців, підпомагаємо чужих промисловців і ремісників, а своїх братів висилаємо в американські праліси. — А прецінь українська земля вигодувала би раз тільки населення, треба лишень свідомо хотіти і до цього зміряти.

Загальним явищем, яке намічуємо в Европі, є зменшення уродин. Загальна напрямна веде до того самого регулювання уроджень, яке бачимо від давна у Франції. Західна, середна і північна Европа йде за Францією, а навіть Італія — мимо агітації Мусоліні — цим заразилася. Деякі вчені твердять, що Німці — якщо справа буде так дальше розвиватися — спадуть в 1975 р. до числа 46 міліонів. Це не дуже далека майбутність. Відношення між числом заключуваних супруж і уродинами зменшилося в С. Р. С. Р. з 5.4 на 3.6. В Польщі сей сучинник виносить 3.3.

В Радянській Україні завважуємо також деяке зменшенне уроджень. В Галичині мали ми від 1926 р. дещо меньше число уроджень, що однак дасться пояснити зменшеним числом супруж в літах 1923—1925, а саме з браку в тих літах річників здібних до заключення супружа; недобори цих річників в порівнанні з іншими річниками даються виразно завважити в статистиці з 1921 р.

Зі зменшенням населення менщає і власний ринок. Великий промисл, якого почини маємо вже на українській землі мусить для свойого дальшого розвитку мати щораз то більший власний ринок. Великанський зріст американського промислу завдячує тій обставині дуже богато. Поступ рільництва, з якого жиє подавляюча більшість нашого народу, є можливий тільки при більшім запотребованню, цебто при великому природньому приростові населення. — Зменшений приріст населення є зменшенням молодечости народу, його гнучкости й молодечої енергії. А цього нам — у гнетеній нації — треба як найбільше. Треба нам цього молодечого розгону до осягнення своїх національних ідеалів, розгону, який не боїться перепон, але йде нестримно до побіди.

З Москалем дружи, а камінь [за пазухою держи.
(Народна пословиця).

АРЕШТУВАННЯ.

В четвер, 17. липня ц. р., після переведеної ревізії в селі Ременові в звязку з пожежею фільварку ген. Мальчевського в Вислобоках, арештувала політична поліція зі Львова трох студентів, абсольвентів гімназії: Михайла Карамана, Михайла Чайківського і Куземського. Також арештувала в дні 19. липня ц. р. вечером в селі Запитові Василя Цигана, абс. гімн. і Володимира Кремінецького, селянина. Арештованих перевезено до поліційних арештів у Львові при вул. Яхавича. Закидають їм приналежність до У. В. О.

НА ТЕМИ ДНЯ.

В РАЮ СТРАЙКУВАТИ НЕ МОЖНА.

Коли большевикам хтось наступить на нагнітку поза межами радянщини, то не лише вони починають галас на ввесь світ, але й знаходяться ріжні оборонці й захистники „прав людини", які вимагають розслідувань „страшної брутальности" супроти „ангелів" комуністичної партії. Та біда та, що ті оборонці „прав людей" властиво не є ніякими оборонцями, а просто спекулюють на популяризуванню не так своїх ідей, як самих себе.

Те, що в радянщині міліони населення загинули від „ангельських" комуністичних рук, не промовляє до розуму захисників „прав людини". Ріки пролитої крови невинного населення в інтересах „комуністичного експерименту", вязниці й всі місця заслання стали живими цвинтарями, робітництво й селянство обернене в кріпаків і т. п. і все це нічого не говорить тим, хто боронить большевиків від „поліційної брутальности".

Ось тепер в Одесі розстріляли комуністи 200 робітників-страйкарів, які домагалися поліпшення своїх економічних умов. Большевики будуть кричати, що це контрреволюціонери, а „ангели-хоронителі" большевиків будуть мовчати й не запитають навіть, що цей розстріл значить. В комуністичному раю страйкувати не дозволено. Натомісць комуністи кличуть робітників до провокаційних страйків скрізь, де тільки вдасться, щоби мати можливість стати в позу фальшивих провідників та оборонців робітництва.

СТРАШНА ЯЗВА.

Кримінальні злочини в Ню Йорку й в инших містах Америки ростуть з дня на день. Поліція й влада ламають собі голови над тим, як запобігти цьому й шукають ріжних засобів, щоби знищити причини зросту кримінальних злочинів.

Та далеко не треба ходити за причинами, бо вони лежать не так уже далеко. Одною з важних причин є застрашаючий моральний стан судів. Пригадаймо лише справу таких суддів у Ню Йорку, як Воз, Іволд та инші, які замісць боротися зі злочинами самі повнили ріжні злочини. Для боротьби зі злодійствами в першу чергу потрібна пильна ревізія й реорганізація судів та адміністрації, які часом не лише потурають злочинам, але й самі повнять їх.

МАЛЕНЬКИЙ ДОДАТОК.

Нюйорські „Щоденні Вісти" вмістили 5. серпня замітку, яку з охотою подаємо нашим читачам з маленьким додатком, бо вона дійсно відповідає правді. Говорячи про „наміри" комісії Фіша „утворити спеціяльну федеральну поліцію проти большевиків", щоденна рептильна пише:

„Мабуть ніякий володар у світі не створив собі кращої „охоронки" від тої, що її мав цар Микола, а прецінь без неї він правдоподібно був би жив трохи довше. Спеціяльна поліція в його імперії була лише признакою, що наближається конець — подібно як недалеко до смерти капіталістови, що мусить оставати під опікою медичних спеціялістів. Здоровий організм ніякої спеціяльної охорони не потребує, а це відноситься як до окремої людини, так і до суспільних, політичних і економічних організмів".

Свята правда. Та ми хочемо додати, що московські комуністи царську „охоронку" у себе вдосконалили в сто разів і до старих царських охоронників покликали ще тисячки своїх нових охоронників та провокаторів. Утворили Чека, а тепер ГЕПЕУ, утворили спеціяльну жандармерію, спеціяльні охоронні війська то що, що навіть не снилося Миколі.

Що це значить? Та на це самі большевики відповідають у поданій тут замітці.

„СТАРАТЕЛЬНИЙ МАЛОРОС".

Галицький кацап Василій Семьоновіч Кацедан пише в „Правді" так, ніби він московської блекоти до безпамятства обівся. Він доказує, що Українці в Бостоні на святі провалилися, бо „української нації нет". Він хоче впевнити в цьому своїх братів „карпатороссів", вважаючи, що між ними нема людей, які зрозумілиб всю „правдивість" його писань.

Та на біду „Москаля" Кацедана Україні одержали до нагороди, а саме за те, за що „старательний малорос" їх ганьбить, а його „дорогіє братья" одержали за свої „висококультурні виступи" звичайнісеньку дулю. Розуміємо бідну голову нашого землячка, котрий заліз між чувашсько - фінсько - татарське племя Москалів. Він тепер замісць того, щоби вдарити себе по лобі та зрозуміти, що не туди заліз, кличе ще й других до себе лізти в московське болото, щоби не було так доєдано, що сам обсмарувався.

Та не думаємо, що наш землячок знайде собі багато прихильників, які захотіли би повірити йому й полізти в те багно, куди його занесло. Там і без того наших земляків є досить, бо колиб їх не було, та ще Жидів, то ніхто й не чув би в Америці про істнування „русской еміграції". Прийде ще час, може за нашої памяти, коли доведеться нещасливим Кацеданам іти до українського Києва на прощу й на поклін. Не знаємо, чи будуть тоді „київські святі" такими ласкавими, щоби пощати тяжкі гріхи національної зради тим, котрі кориться лише силі та вміють служити лише панам, хоч і соломяним, аби панам, а не свойому народові, а не своїй пригнобленій нації.

Русофільство „карпаторосам" дало багато. Так „багато", що їх країна стала найбіднішою й найтемнійшою закутиною Европи. На московському припоні вони підуть і далі тим страшним шляхом економічної нужди та культурної темноти й політичного рабства, коли не опамятаються.

Б. Дніпрянський.

СОВІТСЬКА УКРАЇНА ТА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

(2)

Крім того українська нація ли та ще роблять большевики. так збіднїла та стільки вистра-| Замісць сучасної номінальної
ждала, що **взагалі фактично** совітської системи з фактич-
нема можливости дати їм якуб ною диктатурою комуністів
не було компенсацію ні за ми маємо організувати таку
землю, ні за будинки, ні за національну владу, якаб вия-
фабрики чи заводи і т. д. **вляла справжню волю всього**
населення, гарантувалаб певну
свободу творчости та діяльно-
ности й забезпечувалаб інте-
реси більшости. Нам здається,
що принаймні у певний пере-
ходовий період, а можливо й
на довший час, що залежатиме
від самої української нації,
найкращою формою держав-
ного ладу булаб радянська си-
стема. Проте українські ради
всупереч московським совітам
необхідно організувати на та-
ких принципах, щоб україн-
ська нація через них мала мо-
жливість не лише виявляти
свою волю, а головне, **щоб**
ці ради були міцною підпорою
української державности та на-
ціональної влади. Ми не повни-
ні боятися недобитків буржу-
азії, а тому й вона має одер-
жати однакові політичні пра-
ва нарівні з селянами та ро-
бітниками. Але щоб унемож-
ливити з її боку якібудь захо-
ди до перевороту, українська
радянська влада повинна ут-
ворити та організувати мо-
гутню національну армію та
певну поліцію. Бо історія й
сучасність виразно стверджу-
ють, що тільки на них трима-
ється стало всякий лад та ко-
жна влада. А маючи таку си-
лу в руках, не буде потреби
боятися маленької купки ка-
піталістів. З другого боку ук-
раїнські ради сільські, міські,
краєві та всеукраїнська дер-
жавна повинні репрезентувати
волю більшости української
нації, чого за совітської влади
якраз і нема.

Коли влада знаходиться в
руках самого населення, коли
вона переводить політику, що
задовольняє більшість насе-
лення, то тоді вона тримається
навіть без підтримки мілітар-
ної сили самим своїм політич-
ним та моральним авторіте-
том. Якщо настрій і погляди
населення з часом зміняються,
то до влади приходять нові
групи — і таким чином без
великих конфліктів держава й
націл мирно розвязують ріжні
політичні чвари. Колиж цього
нема, а панує диктатура мен-
шости, яка бажає довший час
втримати владу у своїх руках
навіть всупереч волі населення,
це згодом неминуче приводить
до повстання, до рево-
люції, бо населення тільки ці-
лою має можливість передати
владу в руки тих груп, які в
даний період можуть перево-
дити бажану для більшости
населення політику та відпо-
відні реформи. Бо нема сум-
ніву, що у ріжні епохи та пе-
ріоди тільки певні кляси та
партії можуть якслід розвязу-
ти ті чи інші проблеми й пе-
ревести відповідні реформи.
Себто без волі більшости вся-
ка влада тримається тільки
силою й гине знову через си-
лу. Отже раз комуністи захо-
пили підчас революції владу
у свої руки шляхом перевору-
ту, щоб установити „совіть-
ко-робіничо-селянську" владу,
а згодом замісць цього орга-
нізували комуністичну дикта-
туру, яка фактично не допус-
кає до влади народніх мас і
переводить політику в супер-
еч волі більшости селян та
робітників, що особливо виз-
рано помічається на Україні,
то **український нації лишається**
тільки один вихід, а саме
збройною силою, через пов-
стання та революцію викину-
ти московських комуністів за
межі нашої батьківщини й
встановити власну народню
владу. Так бувало завжди, так
буде й у будучнині, бо поки
населення з небажаною, а
особливо з чужоземною владою,
пасивно мириться, то вона
тримається. Але в слушний
час **нація наче прокидається**
від свого тимчасового, так би
мовити, індиферентизму чи
байдужности й **жорстоко ка-**
рає своїх насильників, хтоб то
не був — комуністи чи соція-
лісти, монархісти чи республі-
каниці. Проте це не значить,
щоб і в переходовий період,
особливо підчас національної
революції та боротьби за дер-
жавність, можна було орга-
нізувати на Україні справжню
народню радянську владу. Ні,
всі попередні революції та
визволення націй навчають
нас, що підчас збройної бо-
ротьби за державність вся
влада повинна знаходитися в
руках тої революційної цент-
ральної організації, яка керує
повстанням чи революцією.
Вона мусить мати в своїх ру-
ках диктаторську владу, щоб
довести успішно боротьбу до
кінця. Та це може тягнутися
рік, два чи три, а не 10 років,
як зробили большевики, які й
у будучнині від своєї диктатури
не бажають відмовлятися. І, от боячись волі населення,
вони так зорганізували
свою совітську систему, що
остання є лише декорацією
большевицької диктатури. На-
чебто наслідуючи їх, італійські
фашисти теж якраз нині за-
проваджують, так мовити, вла-
сну форму совітської системи,
щоб таким чином надати сво-
їй диктатурі характер народ-
нього представництва.

Проте не треба забувати,
що всі перевороти й револю-
ції завжди робилися певною
активною меншістю, яка сві-
домо й консекветно у слуш-
ний час роспочинала боротьбу
проти старого ладу та
влади.

(Дальше буде).

По давньому.

—Як воліли ви, пані, чи щоби далі було як досі, чи щоби жінки вибирали собі мужів після вподоби.

—Волю до давньому.

—Чому?

—Тому, що краще є давати гарбузи, як діставати їх.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 10 серпня, в годині 1-ій пополудни, в У. Н. Домі. Обовязком є кождого члена явитись на сі збори. Запишуйте свої діти в члени У. Н. Союза. Довгуючі членів проситься вирівнати свої залеглости. — Т. Кальмук, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Ів. Франка, від. 334, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 1-ій пополудни. Обовязком є кождого члена явитися на сей мітінґ, бо буде справоздание контр. комісії. — Н. Задоренький, предс.; Г. Сушко, рек. секр.

ЮНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, подає до відома всіх своїх членів, що мітінґ відбудеться в суботу вечером, бо в неділю наше братство має пікник. Мітінґу відбудеться від ч. 628 Franklin Ave. Проситься всіх членів явитися на мітінґу, бо є важні справи до вирішення. Не явившися на збори члени будуть карані. — Юрій Присташ, предс.; Н. Щурко, кас.; І. Павловський, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрея, від. 128, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 1-ій пополудни, в гали Г. Klara, 225 S. Washington St. Проситься всіх членів прибути на мітінґ і заплатити свої належитости. Довгуючі члени, коли не заплатять на сім мітінґу, будуть суспендовані. З неприсутними на мітінґу членами поступиться після статуту. — Семен Свередюк, предс.; Теодор Гречковський, кас.; В. Чуйко, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ОРГАНІЗУЙМО ДОПОМОГОВІ КОМІТЕТИ.

Давно я мав думку написати в справі допомоги нашому рідному краєви. Та все не міг ніяк зібратися, бо я не такий письменний, щоби це легко було мені зробити. Серце моє тяжко відчуває, як бідують наші люди під ляцькою окупацією, отож я спробую нарешті тепер таки написати свої думки. До цього мене спонукало те нещастя, яке тепер трапилося в Італії підчас землетрусу. В нашім рідним краю також часто трапляються подібні нещастя від повені, а то може статися й від неврожаю, пожежі та ще від иншої біди.

В таких випадках населення потребує негайної допомоги. Ми добре памятаємо, як недавно, після страшної повені в Галичині, ми вряджували скрізь в Америці віча й збирали на допомогу потерпівшим. Памятаємо, як довго часу забрало, поки ми ту допомогу зложили та вислали до краю. В нещастю нарід потребує допомоги скорої, негайної. Отож сталося так, як каже наша пословиця, що доки сонце зійде — роса очі виїсть". Коли там люди терпіли біду кождої хвилини й ми старалися звідти дати їм допомогу, тоді знайшлися ще й такі людці, котрі намагалися всіма силами пошкодити збірковій акції, або затягнути її надовше. Вони тоді запитували, а „куди будуть гроші вислані?", а „хто в комітеті?", а „чому там нема з нашої партії"? й т. п.

Підчас збірки це викликало непотрібну сварню й тим не лише гальмувало збірку, але часами й зовсім унеможливлювало її. Мені хочеться сказати про те, як, на мою думку, можна організуватися нам тут так, щоби наша поміч рідному краєви була своєчасна й відповідна, та щоби в часи найбільшого нещастя нашого народу ми тут не сварилися й не партійничали, а дійсно допомагали.

Нас, Українців в Америці, є досить майже з кождого села Галичини. Отже добре було-би, колиб одноосельчане створили тут свої комітети для допомоги рідним селам Ті комітети малиб зложити допомоговий капітал у висоті хоч 500, або 1000 долярів, який тримались на поготівлі, щоби вислати їх до краю при потребі негайної помочи. Отож такі комітети малиб допомагати в нещастю в першу чергу свому селови, а при потребі своїм повітам, а то й цілому краєви. Робилиб вони це тоді негайно й без крику та нарікань, не яка як тепер, що поки зберуть наші допомогу, то й біда в краю мине, або вже пізно радувати тих, хто потребував допомоги.

Такі сільські комітети можуть собі створити повітові комітети, щоби мати більшу силу та більше засобів і допомагати цілому повітови, або окремим селам у повіті. Тоді такі комітети спонукувалиб до праці сільські комітети, та контролювалиб їх збірки й взагалі допомогову діяльність на випадок стихійних нещасть.

Перший такий сільський комітет починають творити в Ню Йорку емігранти з села Бахів, перемишлянського повіту. Бажано булоб, щоби і инші села нашого повіту взялися до праці, щоби перемишлянський повіт показав приклад уміння організуватися на чужині та щирого бажання допомогти рідному краєви.

Яків Лемчик,
Ню Йорк.

Тимто і стала по всьому сьвіту
Страшенная козацькая сила,
Що у нас, панове-молодці,
Була воля і дума едина.

(З народної пісні).

ПОЗІР! PLAINFIELD, N. J. ПОЗІР!
ЗАХАДОМ ТОВ. ім. І. ФРАНКА
від. 312 У. Н. С., в Плейнфілд
— устроюється —
ВЕЛИЧАВА ТОВАРИСЬКА ЗАБАВА
ПІКНІК
в лісі під СТОЛІТНІМ ДУБОМ
ПРИ OLD RARITAN ROAD,
У ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.
В НЕДІЛЮ, 10 СЕРПНЯ 1930
в 2-гій пополудни. — Вступ вільний.

На згадану забаву запрошуємо всі дооколичні Товариства і Братства У. Н. С. і У. Р. С. з Картерет, Перт Амбою, Імелін, Дунелен, Ню Брансвік, Елізабет, Нюарку, Бавнд Брук, Раритан, Менвіл, Ровей. Наш **Столітний Дуб** і забави влаштовувані під ним знані й славні в околиці. З тієї то причини запрашаємо всіх сусідів і приятелів наших на день 10 серпня, в неділю, до Плейнфілд. Музика знаменита. Напитки і перекуски свіжі й здорові. Приїзджайте всі й другим перекажіть про нашу забаву.

Увага: Хто з гостей не мігби віднайти місця забави, най кличе: **Plainfield 6 — 2915.** 182,4

Бернард Бенгстон.

НЕСПОКІЙНА НІЧ.

(Гумореска. З шведського).

Пан і пані Кранзлер спровадилися в новітнє мешкання. Розпаковували точно до дванацятої. Потім поклалися на провізоричні ліжка, щоби справедливо заслуженим сном покріпитися для трудів найближчого дня.

Около першої години пробудив пана Кранзлера якийсь пекольний галас. Подобав цей галас на тараккіт вальців, що втовкають каміння на дорозі, на свист корабельної сирени та начеб слон дупав по долівці, виложеній филястою бляхою. Так менше-більше. Так брутально пробуджений побіг до вікна та ствердив, що той несамовитий галас доходив здолу з улиці. З переляком ствердив, що перед самим вікном була нічна стація для автомобілів і що саме якийсь шофер пустив був у рух мотор. А був це дуже сильний мотор.

Пан Кранзлер понапихав собі вати в оба вуха та старався знову заснути. Та воно не вдалося, бо пекольний концерт ішов далі з неменшою силою. Пан Кранзлер перевертався які пів години на ложу мук, а потім прийшла йому до змученої голови несамовита думка. Встав, став зодягатися.

— Правду сказати, це божевілля, та я направду не бачу іншого виходу...

Тихесенько наче миш викрався з хати на вулицю.

Жінка спала наче нежива, хоч увесь час галас не вгавав. Колиж чоловік викрався на пальцях, пробудилася. Коли потім крізь вікно побачила, що він відїздить автом, поблідла, з повним плачем кинулася на ліжко та говорила:

— То він мене зраджує, той драбуга! Ах, Боженьку, яка я нещасна! Одначе з ким він зраджує мене?! З ким?!

Коли Кранзлер вийшов був на вулицю, відїхали вже були всі авта, крім одного, що так завзято гуділо та сопіло. Коли шофер побачив, що надходить гість, зараз авто затихло.

Кранзлер отворив дверцята.

Їдьте кудинебудь! — сказав.

— Куди? — спитав шофер.

— Кудинебудь... добрий шмат дороги.

— Я не їду кудинебудь. Виж мусите знати, куди хочете їхати?

— Ну, то їдьте до головного двірця. Одначе раз-два!

— На двірець, так серед ночі... то мусить бути якийсь божевільний! — промимрив шофер.

Зі скорістю шістьдесять миль на годину був Кранзлер за дві хвилі на двірці. Висів і заплатив. Із безмежним вдоволенням глядів, як його мучительські автомобіль поїхав далі в тім самім напрямі.

Пан Кранзлер подумав хвилинку, чи йти йому додому, чи може взяти собі інше авто. Колиб ішов пішки, то змучиться дуже, а коли поїде автом, то це буде велике ризико, бо авто счинить знову перед його вікнами пекольний концерт. Та він був такий дуже змучений, так дуже хотів спати. Кивнув на авто й поїхав додому.

Із вдоволенням побачив, що шофер не запримітив, що на площі не було ніодного авта, лише поїхав далі в тому самому напрямі.

Коли лише ввійшов у хату, кинувся на канапу. Спати, спати!. Це було його одиноке бажання.

За десять хвиль Кранзлера знову пробудив страшний галас із улиці. Вже інший шофер оглядав мотор. Уявіть собі найрізніші несамовиті мельодії, з яких кожда наче по душі дре. Так, справді, вони дерли по душі змученого Кранзлера.

Він знову зодягнувся, взяв капелюх і загортку тай знову викрався з хати.

— Це, щоправда, чисте божевілля, — заскреготав він крізь зуби — та щож мені діяти? І цього мучителя мушу позбутися...

—Їдьте кудинебудь, — сказав шоферові.

— Куди?

— Ба — куди? — Кранзлер чувся такий страшно змучений, рівнодушність стала опановувати його. Чи здалося на що боротися проти злої долі? Ні, він признав себе побідженим.

— Їдьте до якогось готелю.

— До якого готелю?

— Всеодно, щоби лише не біля автомобілевої стації.

Заки поклався до ліжка в готелі, подумав собі:

— Завтра мушу випровадитися з мого нового мешкання. Мушу зірвати умову. Мусітиму проголосити банкрутство. Воно все страшне, та нічого, коли я лише не мусів мешкати біля концесіонованої мученицької площі...

Колиж жінка вдруге збудилася, тому що її чоловік викрився з хати серед ночі й удруге побачила, як він сідав в авто й відїздив кудись, спакувала свій куфер і поїхала до своєї матері.

На другий день внесла подання в справі розводу. Не хотіла бути жінкою мормона, що за одну ніч їздить собі ще до двох інших жінок, так думала вона.

ХТО БІЛЬШЕ ЧИТАЄ, ТОЙ БІЛЬШЕ ЗНАЄ.
НАЙЛУЧШИЙ ПРИЯТЕЛЬ — ДОБРА КНИЖКА —
ВЖЕ ВИЙШОВ НОВИЙ
ЦІННИК КНИЖОК
КНИГАРНІ „СВОБОДИ" РІЖНОГО ЗМІСТУ.
ВИСИЛАЄТЬСЯ ЙОГО ЗА ПРИСЛАННЯМ 2-ЦЕНТОВОЇ МАРКИ НА ОПЛАТУ ПЕРЕСИЛКИ.
„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Омелян Вітковський.

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ЧИ ЗАВИСТЬ?

Дивно виглядало лице Яреми в цей вечір. Весела громада з криком і гамором ставила шатра й кухню; мимо всего робота йшла справно, а настрій не псував ладу. В Яреми на лиці малювався ні то сум, ні завзяття, ні то злість. Що хвилини падали різкі прикази, що хвилі живий блеск гарних очий зраджував, що думка пильно працювала.

Кречети йшли на стрічу. Рік не бачилися вже з „Лісовиками" й тому радости не було краю. Серед братнього племени кождий мав свого друга, — а для обох племен нічого не було неможливим. Ніякі гори не були застрімкі чи високі, ніякі ріки забистрі, труди заважкі, небезпеки зажахливі. А місцем стрічі мала бути недоступна Попада, на яку треба було йти через яруги й ліси жерепу.

Серед сподівань сон нікого не брався, перекликувалися з шатер і голосно гукали. То тоді Іван взяв мандоліну й наспівав на всіх спомин давних перемог і незлому тугу за верхами. Відбивався від яркого огню темний сілюет, його постава. Поволи осипляли всі, вкінці пішов спати Іван, лише вартовий пікладав фою.

Тимчасом при дорозі, якою мали йти Кречети, в недоступнім і захистнім місці, на провалю над рвучим потоком сиділи при вечері опришки. Ніхто безкарно не міг перейти попри їх табор. Мордували й грабили всіх, боялися, щоб їх не викрито.

Кречети дізналися від місцевих людей про небезпечне місце. Табор опришків мали минати нічию, обходячи його плаєм, що йшов під вершок. Дорогу освічував місяць.

Ішли осторожно, щоби не стрінути сторожі противника. Ні камінчик не випав зпід ніг, ні полиця не стукнула об землю, ні їдунка не дзвеніла на наплечнику. Не знати було, чи це колишуться тіни дерев чи посуваються люди. А як здавалось, що дим бачать або вогонь, здержували дух у груди. Ярема провадив певно.

Тимчасом густий ліс закрив місяць і йшли в повній темряві. Важко було бачити свого попередника. Слухом ловили кождий подув вітру. І здавалось, що почули здавлені кроки. Ярема здержався, витягнув револьвер і спробував безпечник... І непроглядну темряву розрізало полумя ясного жару, а голосний гук відбився протяжним відгомоном по всему мовчазному лісі. Потрясений воздух передав потрясення кождому, а віти дерев зашуміли зі свистом. Перед Яремою лежало тіло в крови. Ярема освітив його ліхтаркою і з жахом відступив кілька кроків; — надбігаючі побачили, що на землі лежить Константинів.

І в кождого в голові засміявся дявол: „А може це все сталося зумисне?"...

В Яреми голос задрожав: „Другу" — і в голосі цім можна було все вичитати, що ніч була темна й що Ярема йшов першим, а враз з цим дрожала загадка події. А проте у всіх думка сверлувала вперто, — бо чому Ярема в останніх днях, почавши від Пасічного, був не свій! — бо чому минав Івана, — бо чому очі були в него чорні, а вигляд понурий! І всі гадки блискавками мигали в занепокоєних головах.

А Ярема більше не говорив, припав до Івана, розіпняв сорочку на грудях і слухав: серце мовкло. Приказав прийти санітареви. Всі освічували ліхтарками. Стріл перейшов через голову: Іван був не до виратування.

Глухо, але рішуче видавав Ярема прикази. Зроблено ноші й зложено осторожно Івана. Найкоротшою дорогою сходили до шляху вузкоторової залізнички. Безвучно й з тяжкими оловяними думками.

В Яреми думки хуртовиною: Що гадатимуть інші — що це не помилка, а злочин! І це слово: „зло-чин" молотом било, дзвоном гуділо. І плакало щось у нутрі, питоме людське: „Скажи всім! — толкуйся! — благай! — хай тоді повірять!" І горячка плила по жилах — пекли очі — а зуби гризли до крови губи: „Не скажу! не скажу! хай судять — один суд правдивий ще мій!" І знову: „Байдужа кара, але думки — осуд! Для него, гетьманського сокола!" Силою волі опанувався, щоби не скавуліти серед дороги.

Ярема пильно дбав, щоби правильно змінялися всі при несенню ношів. Сам лише ніс без перерви, без опамятання й здавалось, що нести буде тягар до смерти або й довше. Бажалось нести до смерти ці ноші, але скинути думки й горячку, бо ніколи не буде погоди в душі, ніколи не гляне другам в очі.

На шинах побачили візок. Зложили мовчки тіло й сіли поруч. Білів в далі дім і вилупси на місяць. З розгоном їхали вниз. А візок почав гонити скажено. Лише вітер свистів попри вуха, лише глухо чути було відгомін стукоту, які він спричинював, лише остро нахилювався на скрутах. І хотіли гальмувати,—але з жахом замітили, що гальми при візку не було. З одної сторони вгору спиналася скеля, з другої в долі був потік. А візок гнав щораз скорше. І побачили знані добре місця й нагадали собі, що кілька кроків від цего місця зірваний останню повіню міст. Кожда хвилина зближувала всіх до смерти.

Ярема злегка скрикнув. Найшов давний амулет. Нечайно дозріла постанова й беззвучно зісунувся з візка цілим тілом перед його колесами. Візок здержався несподівано, кількох упало на боки, а Ярему попхав візок кілька кроків дальше. Всі дійшли ближче й побачили, що візок задержався 50 м. перед зірваним мостом, та всі були вратовані. Занялися важко покаліченим, непритомним Яремою. З гадкою звязався в декого подив, в декого підозріння дальше сверлували.

— Та проте при справозданню ніхто не згадав про цілий інцидент між Яремою й Іваном.

За необережність відібрано Яремі почесть гетьманського скоба й не надано йому належного хреста за юнацький чин. Та більше болючою для Яреми була думка й осуд семи товаришів: Повірять чи не повірять!

Так скінчилася прогулька Кречетів.

(„Молоде Життя").

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СЕНТРАЛ ФОЛС, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 93, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 10 серпня, точно в годині 10-тій рано під ч. 59 Сентрал Ст. Обовязком є кождого члена прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. Взиваються довгуючих членів виривати свої залегдости, бо в противнім разі наразять себе на суспендування. — П. Бенковський, секр.

ПОДЯКИ

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку Головним Урядникам У. Н. Союза за виплату мені з фонду запомогового 50 долярів. Я вже не можу працювати другий рік.

Нехай росте наш У. Н. Союз в члени. Браття, ставайте громадно до У. Н. Союза, бо це одинока організація, котра дає поратунок в Америці для членів і для бідних сиріт українських.

Михайло Маційовський,
член 78 відділу, Майнерсвіля, Па.

Складаю сердечну подяку Урядови У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного по моїм мужу в сумі $500.00. Мій муж був членом бр. Пр. Тройці в Бруклині, від. 203 У. Н. Союза.

Анна Мельник,
Ню Йорк, Н. Й.

ПОЗІР! ІРІ, ПА.! ПОЗІР!
УКРАЇНСЬКИЙ ПРОСВІТНИЙ КЛЮБ
— устроює —
ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК
В НЕДІЛЮ, 10 СЕРПНЯ 1930
НА ФАРМІ МЕКДОНЕЛД-А
на Іст Лейк Род.
Початок в годині 2-гій попол.

Приграватиме буде першорядна музика, будуть смачні перекуски, добрі відсвіжуючі напитки.

Запрошується Громадян місцевих і з Тайтусвил. За добру забаву ручить 182

Комітет.

НОВИНА! ЮНГСТАВН І ОКОЛИЦЯ! НОВИНА!
ВЕЛИКИЙ ПОПИС
УЧНІВ ШКОЛИ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТАНКІВ
артиста В. АВРАМЕНКА, продовженої інструктором ПЕТРОМ СМУКОМ
В НЕДІЛЮ, ДНЯ 10-ГО СЕРПНЯ (AUG.) 1930 РОКУ
В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ,
525 WEST RAYEN AVENUE, YOUNGSTOWN, OHIO.
Початок точно в годині 7.30 вечером.
Українська орхестра Товариства Танцюристів з Арнольд, Па.

Українці! Не оминіть одинокої нагоди побачити наш прекрасний український танок в масовому виконанню. Запросіть на цей виступ своїх знакомих з чужих народностей, щоби запізнати їх з мистецтвом українського танку. 182

Адміністрація.

ВПРОСТ BALTIC AMERICA LINE
ДО КРАЮ
BALTIC AMERICA ЛІНІЯ Є ОДИНОКА
ПРОСТА ЛІНІЯ МІЖ ДАНЦІГОМ І АМЕРИКОЮ
яка оперує найбільшими, найспішнійшими і найвигідніймиз кораблями межи НЮ ЙОРКОМ І ДАНЦІГОМ.
Поспішні і вигідні получення залізничі можна дістати в ДАНЦІГУ ДО МІСЦЯ ПРИЗНАЧЕННЯ.
Ціни як найнижчі. Знаменитий харч і обслуга. Орхестра, рухомі образки, ігри і всякого рода инші інтересні забави.
Українці навчилися з власного досвіду, що оплачується їхати до Рідного Краю нашою ПРОСТОЮ ЛІНІЄЮ без пересідання. Перепроваджуванням і переношенням багажу, умучуючим подорожуванням залізничим і малими кораблями, те все оминете, коли подорожуєте нашою Лінією.
АМЕРИКАНСЬКІ ДОЛЯРИ ДО СОВІТСЬКОГО СОЮЗА
каблем або почтою.
Скора і точна ПЕРЕСИЛКА американських долярів до всіх частей Совітської Републики
ГАРАНТОВАНА
ДОМАГАЙТЕСЯ всегда ПЕРЕСИЛКИ ЧЕРЕЗ БАЛТИЦЬКО-АМЕРИКАНСЬКУ ЛІНІЮ
коли шлете гроші.
Голосіться до місцевих агентів або
BALTIC AMERICA LINE
8-10 BRIDGE STREET, NEW YORK, N. Y.
315 SO. DEARBORN STREET, CHICAGO, ILL.
UNION TRUST BUILDING, PITTSBURGH, PA.
110 STATE STREET, BOSTON, MASS.

МІХУРОВІ НЕДОМАГАННЯ

Проволока є небезпечна в недомаганнях нирок і міхура. Треба охоронити себе. Треба приймати осторогу природи. "Нові і Уліпшені Gold Medal Haarlem Oil Капсульки" швидко вам поможуть. Це 200 літ старе лікарство уліпшене результатами новітнього медичного досліду. Воно дається брати тепер легко і приємно. Зберігайте здоровьи ваших нирок та інших органів тіла, вживаючи "Нові і уліпшені Gold Medal Haarlem Oil Капсульки" вам відповідатиці в величинаву "Gold Medal" пуделку і не приймайте ніяких імітацій.

NEW AND IMPROVED GOLD MEDAL HAARLEM OIL CAPSULES

ХОРІ МУЩИНИ І ЖЕНЩИНИ.
ВСІ ХРОНІЧНІ НЕДОМАГАННЯ ЛІЧУ

Кровні, Шкірні і Нервові Хороби, Загальне Ослаблення, Умову депресію, Завороти, Жолудкові недомагання, Кишкові хороби, Біль Голови, Невральгію, Побільшені Залози, ВСІ Хронічні Шкаубини, Легкия, Бронкітіс, Носові і Горляні хороби, Ревматизм Сциятика і Лумбаго. Мущини і женщини щасливо лічені новою удосконаленою методою. Мій особистий догляд через цілий час курації. Мої ціни приступні.

Експаміяція крови, хімічні тести, X-Ray

БЕЗПЛАТНІ ОГЛЯДИНИ І ПОРАДИ
ГОВОРИТЬ ПО УКРАЇНСЬКИ.
СПЕЦІЯЛІСТ DR. ZINS ВІД 25. РОКІВ.
110 EAST 16th STREET, NEW YORK CITY,
між 4-тою Евнею і Irving Pl.
ГОДИНИ: від 9-тої рано до 8-мої вечер; в неділі від 9-тої рано до 4-тої пол.

НАЙНОВІШІ КНИЖКИ, КОТРІ МОЖНА НАБУТИ В КНИГАРНІ СВОБОДИ

Дереш Петро: КУМИС. Оповідання з часів революції на Україні ..... 50 ц.
Гнатюк Осип: КРОВАВІ СЛІДИ. Оповідання з визвольної війни ..... 65 ц.
Монкевич Борис: СЛІДАМИ НОВІТНІХ ЗАПОРОЖЦІВ. Спомини з 1918 року ..... 65 ц.
Лотоцький Антін: КУЖІЛЬ І МЕЧ. Історична повість з кінця XV і початку XVI століття ..... 65 ц.
Вволлес Люїс: БЕН ГУР. Історична повість з часів Христа ..... 65 ц.
Сергій Шелухин: ЗВІДКИ ПОХОДИТЬ РУСЬ. Теорія Кельтського походження Київської Руси з Франції, з Географічною картою ..... 75 ц.

ПАРТИТУРИ:

БІЙ, фантастична комедія на 5 дій $1.25
МАРУСЯ БОГУСЛАВКА, історична драма на 4 дії 75
КАПРАЛЬ ТИМКО, мельодрама на 5 дій 75

Повищі книжки можна набути в книгарні Свободи. Сих книжок маємо тільки по кілька примірників.

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ДРУКАРНЯ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА „СВОБОДА"

83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДРУКАРНЯ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

„СВОБОДИ"

83 Grand St., Jersey City, N. J.

виконує:

ВСЯКІ ДРУКИ ЯКНАЙКРАЩЕ, ЗАВСЯГДИ НА ЧАС І ПО НИЗЬКИЙ ЦІНІ.

ДЛЯ ТОВАРИСТВ, ПАРОХІЙ, СІЧОВИХ СОТЕНЬ, ГУРТКІВ, БРАТСТВ І ДРУГИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ТА ДЛЯ ПООДИНОКИХ ОСІБ ВИКОНУЄМО ВСЯКІ ПОТРІБНІ ДРУКИ.

ЧЛЕНСЬКІ КНИЖОЧКИ, СТАТУТИ, НАГОЛОВКИ НА ДИСТАХ, АДРЕСИ НА КОВЕРТАХ, ЛЕТЮЧКИ, ОГОЛОШЕННЯ НА ПРЕДСТАВЛЕННЯ.

КОНЦЕРТИ, ЗАБАВИ, ПІКНІКИ БАЗАРІ, РІЖНОГО РОДА АФІШІ, ОБІЖНИКИ, ТА ВСЯКІ ИНШІ ДРУКИ.

ВІДДІЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА! УДАВАЙТЕСЯ ЗІ ВСЯКИМИ ДРУКАРСЬКИМИ РОБОТАМИ ТІЛЬКИ ДО СВОЄЇ ВЛАСНОЇ ДРУКАРНІ!

Для фірм, бизнесменів і приватних осіб друкуємо афіші, білети (тікети) ріжні запрошення, візитівки, весільні запрошення — і все, що входить в обсяг друкарської штуки.

РОБОТА ВПОВНІ ВДОВОЛЯЮЧА. — УСЛУГА ЯКНАЙСКОРША. — ЦІНИ НАЙНИЩІ.

Карло Чапек.

ЯСНОВИДЕЦЬ*)

— Знаєте, пане раднику, доказував Янович мене так легко ніхто не оцигранить. Таж я не дурно жид, що ні? Та це, що робить той хлопище, просто над мій розум. Це не лише графольоґія, це вже не знаю що. Бо уявіть собі, пане: Дасьте йому чийсь рукопис у незаліпленій коверті. Він на це письмо навіть не гляне, встромить лише пальці в коверту та посуває їх по рукописі. При цьому так викривляє губи, начеб його що боліло. А за хвилю описує вам характер автора того рукопису, та це так кажу вам — ну, то-то ви здивувалися би. Я вложив йому в коверту листа старого Вайнберґа. Все пізнав: і цё, що має цукрову недугу, і те, що має збанкротувати. Що ви на те?

— Нічого, — відповів сухо правний радник. — Може бути, що він знає старого Вайнберґа.

— Таж того письма навіть не бачив, — обидився Янович. — Він каже, що кожне письмо має свій флюїд і можна це докладно розслідити дотиком. Каже теж що це чисто фізичне явище, так як радіо. Пане раднику, тут нема ніякого обманства. Він, той князь Карадаг нічого за те не бере. Походить мабуть зі старого роду з Баку, говорив це мені один Росіянин. Та навіщо я маю вам оповідати це все, хай пан самі прийдуть приглянутися тому, він буде нині вечером у нас. Конче мусите прийти.

— Слухайте, пане Янович — сказав пан правний радник — усе те дуже гарно, одначе чужинцям вірю лише на пятьдесять відсотків, головнюк, коли не знаю з чого жиють. Росіянам вірю ще менше, а тимсамим найменьше факірам. Колиж іще це має бути князь, то вже йому зовсім не вірю. Кажете, що навчився того, де? Ага в Персії. Дайте мені спокій, пане Янович, цілий Схід це гумбут.

— Алеж, пане раднику, боронився Янович — він, себто той юнак, викладає чисто науково. Ніякі чари, ніякі темні сили, а кажу вам, пане, чисто наукова метода.

— То тимбільше гумбут — сказав пан радник картаючо.— Пане Янович, я вам дивуюся. Ціле життя обходилися ви без строго наукових метод, а тепер хочете користуватися ними. Призадумайтеся, колиб у цьому була бодай крихіточка правди, то воно вже давно мусілоб бути відоме, що?

— Ну так, — відповів Янович трохи збитий з пантелику — алеж бо я на власні очі бачив, як він відгадав цілого старого Вайнберґа! Воно було геніяльне. Знаєте що, пане раднику, прошу прийти та приглянутися. Коли це шахрайство, то ви на цьому пізнаєтеся, таж ви в таких справах спеціяліст, пане раднику, таж вас ніхто не оцигранить.

— Гадаю, що це з трудом прийшло би йому — сказав радник скромно. — То я прийду, пане Янович, та лише тому, щоби тому вашому феноменові глядіти на пальці. Це напраздо сором, що в нас є такі легкодухи. Одначе не кажіть йому хто я такий. Ну, ну, вже я його навчу читати рукопис у коверті, то-то буде раз! Заложіться, чи не докажу йому обманства.

***

Мусите знати, що пан радник (або докладніше: пан радник перший державний прокуратор д-р Кляпка) мав на найблизчій судовій розправі заступати обвинувачуючу сторону в процесі Гугона Мілера, обвинуваченого в убивстві. Ґен Гугон Мілер, купець, міліонер був обвинучений в цьому, що обезпечив на великі гроші свого молодшого брата Отона та втопив його в Докданській ставі. Крім того підозрівали його, що тому кілька літ убив свою любку, одначе це тоді було йому доказати. Словом, був це один із великих процесів, який пан радник бажав узалежнити від себе. Тому працював над актами якнайзапопадливіще і найпильніще. Це з нього зробило найстрашнішого публичного обвинувача. Справа не була ясна: пан радник дав би не знати що за один звичайний доказ, одначе справа представлялася так, що мусів здатися передовсім на свою вимову, щоби відлави присяжних суддів видобути мотузок для пана Мілера. Треба знати, що для публичного обвинувача це справа чести.

Янович був того вечора трохи схвильований. „Князь Карадаг" — представляв здавленим голосом — „пан доктор Кляпка. Отже можемо зачинати, так?"

Радник придивлявся пильно цьому екзотичному сотворінню. Був він молодий, в окулярах, з лицем тибетанського жреця, з ніжними злодійськими руками.

„Світовий обманець" подумав про нього радник.

Пане Карадаг — говорив Янович — тут при цьому столику. Мінеральна вода вже там є. Прошу засвітити собі отсю лямпочку. Світло загасимо, щоби вам не перепиняло. Так. Панів прошу бути тихо. Пан — гм, пан Кляпка приніс тут якийсь рукопис. Колиб пан Карадаг схотів бути такий добрий...

Радник закашляв коротко та сів так, щоби якнакраще бачити ясновидця. „Ось цей рукопис" — сказав і добув з кишені сюртука незаліплену коверту. — „Прошу".

— Дякую — відповів ясновидець холодно, взяв коверту та з замкненими очима обгатав її в пальцях. Нараз захитався та ворухнув головою.— Диване — промимрив і проковтнув трохи води. Потім устромив свої тонкі пальці в коверту й остовпів. Здавалося, що це жовте лице пожовкло ще більше.

В кімнаті було так тихо, що чути було, як віддихав Янович. Янович був з того задоволений.

Тонкі губи князя Карадага дріжали та викривлювалися, начеб стискав у пальцях розпечене залізо. На чолі виступив йому піт.

— Не можу того видержати — засичав крізь затиснені уста, виняв пальці з коверти, втер їх хусточкою та їздив ними хвилинку по сукні столика, начеб гострив ніж. Потім знову доривочно проковтнув трохи води й обережно взяв коверту в пальці.

— Людина, що це писала — говорив сухо—це велика сила, одначе така—(тут самособою шукав слова) сила, що чигає. Це чигання страшне— скрикнув і випустив коверту на стіл. Тієї людини я не хотів би мати за ворога!

— Чому? — не здержався радник. — Може чогось допустився?

— Прошу мене не питати— відповів ясновидець. — Кожен занит дає мені вказівку. Я знаю лише стільки, що міг би допуститися чогонебудь — великих і страшних учинків. Тут є дуже сильна воля... успіх... гроші... Ця людина не призадумувалася би над життям ближнього. Ні, це не звичайний злочинець. Тигр також не є злочинець — тигр це великий пан. Ця людина не була би здібна до нічого несправедливого, одначе думає собі, що володіє над життям людей. Коли він на своїх ловах, бачить у людях лише користь. Тоді їх убиває.

— Не зважає ні на добро ні на зло — промимрив радник з очевидною згодою.

— Це лише слова — сказав князь Карадаг. — Ніхто не є без добра та зла. Ця людина має свої точно означені моральні поняття. Нікому нічого не випеч, не краде, не бреше. Коли вбиває, то це так, начеб на шахівниці зробив шаха або мата. Це гра, одначе продовжує її докладно. — Ясновидець нахмурив з напруження чоло. — Не знаю що це. Бачу став, а на ньому моторовий човен.

— А що ще? — вирвався радник-прокуратор і віддихав з трудом.

— Більше не видно вже нічого. Все зайшло мрякою. Так дивно зайшло мрякою, бо ця страшна, безпардонна воля одержала свою користь. Одначе в тому нема ніякої пристрасти, лише розум. Чиста розумова розвага під кожним оглядом. Так як розвязується завдання або технічну проблему. Ні, ця людина ніколи нічого собі не докоряє. Так вірить собі, такий безпечний сам перед собою. Не потребує боятися своєї совісти. Маю образ людини, що на все глядить зверха. Він дуже гордий та самолюбний. Він радіє, що його бояться люди. — Ясновидець попив водою. — Та і він, комедіянт. У глибині душі використувач, що позує. Хотів би світ переляканти своїми вчинками. Доволі. Я змучився. Не терплю його!

— Знаєте, пане Янович — доказував радник схвильовано — направду страшний той ваш ясновидець. Це, що він сказав, це знаменитий портрет. Сильний та безпардонний, що бачить у людях лише користь. Знаменитий грач своєї гри. Мозок, що чисто розумово приготовляє діло, а ніколи нічого собі не докоряє. Дженгельмен і комедіянт рівночасно. Пане Янович, той Карадаг вислідив вйого в сто процентах!

— А бачите, — говорив Янович, підхліблюючи собі. — Чи я вам цього не говорив? Це був лист ліберельного Шліфена; чи не так?

— Але деж там! — сказав радник, — Пане Янович, це був лист одного вбивника.

— Ну, ну, — здивувся Янович — а я думав, що це текстильний купець Шліфен. Знаєте, то також великий драбуга цей Шліфен.

— Ні, це був лист Гугона Мілера, того братовбивника. Затямили ви собі, як той ясновидець говорив про човен на ставі? З того човна кинув Мілер свого брата у воду.

— Ну, ну, — сдувався Янович. — Бачите! Алеж це калочний талант, пане раднику!

— Безперечно, — признав радник. — Коли відгадав характер того Мілера та мотиви його вчинку, то ясно, пане Янович, то феноменальне. Навіть я так знаменито не схарактеризував би Мілера. А той ясновидець пізнав за дотиком із кількох рядків письма! Пане Янович, щось у цьому є. Мусить бути в людській письмі якийсь флюїд або щось.

— Чи я вам того не говорив? — тріюмфував Янович.

— Колиб ви були такі ласкаві, пане раднику, я ще ніколи не бачив убийникового письма.

— Алеж дуже радо — сказав пан прокуратор і добув з кишені коверту. — Це справді цікавий лист, — дрдав виймаючи папір з коверти та нараз змінився на лиці. — Це... пане Янович — видушив непевно — той лист належить до судових актів. Себто... я не можу вам його показати.

За хвилю гнав радник додому; не зважав навіть на те, що паде дощ. Вісімнацятий дурень, прозивав він себе докірливо, дурак, як я міг до чогось такого допустити? Ідіот! Та що я в поспіху мусів забрати зпоміж актів замість Мілерового листа свій власний рукопис, свої власні записки про розправу, що я мусів покласти це до тієї коверти! Дурень! Так, це було моє письмо! А, дякую! Пожди, ти обманче, я тобі прислужуся!

Та вкінці пан прокуратор успокоїся трохи; вонож не було аж так зле, як собі уявляв. Велика сила, непогамована воля, прошу; я нездібний до ніякої підлоти; маю сконкретизовані моральні поняття. Поправді, воно вельми схлібляюче. Що я собі ніколи не роблю ніяких докорів? Слава Богу, не маю за що! Я сповняю лише мій обовязок. А з тією розумовою розвагою, це також правда. А з тим комедіянтом то помилився.

Таж це лише гумбуг.

Нараз зупинився. Самособою, сказав сам до себе, таж те, що сказав ясновидець, може торкатися кождої іншої людини! Це такі загальні приметі. Кожна людина є трохи комедіянтом і самолюбом. У цьому цілий трик: говорити так, щоби кожен міг це приноровити до себе. Так, присудив пан радник, отворив парасолю та йшов додому своєю правильною енерґічною ходою.

***

— Ісусе Христе! — нарікав предсідник розправи, здіймаючи судейську тогу — вже сема година. Знову так протягнулося! Бо пан прокуратор говорив дві годині — одначе, пане товаришу, виграв. Здобути мотузок на основі таких слабих доказів, це називається успіх. Щодо лави присяжних, то ніколи нічого не знається. Та дуже справно говорив, — доказував предсідник, — миючи руки. — Головнюк тоді, коли подавав характеристику Мілера це був справжній портрет. Знаєте, той монструальний нелюдський характер убийника — людина просто здрігалася. Памятаєте, пане товаришу, як він говорив: Це не звичайний злочинець; нездібний до ніякої несправедливости, не бреше, ані не краде; колиж убиває людину, робить це так спокійно, начеб давав на шахівниці мата. Не вбиває в якійсь пасії, але з холодної розумової розваги зовсім так, начеб мав розвязати задачу або технічне завдання. Дуже влучно сказано, товаришу. І далі: Коли він на своїх ловах, у ближніх бачить лише добичу. — Знаєте, з тім тигром, то було трохи театрально, одначе присяжним суддям воно сподобалося.

— Або це, — говорив адвокат — коли сказав: Цей вбийник ніколи це не докоряв собі. Він вірить собі, такий безпечний сам перед собою — не потребує боятися своєї совісти.

— Або ось це психольоґічне спостереження — говорив далі предсідник розправи та втирав собі рушником руки — це комедіянт, що хотів би переляканти ввесь світ своїми вчинками.

— О, Кляпка, — сказав адвокат з признанням. — Це небезпечний обвинувач.

— Гугон Мілер признаний винуватим дванацятьма голосами — дивувався предсідник.

— Хто був би це, сказав — прецінь прислужився йому. Для нього це наче гра в шахи, або лови. Він так запалюється до кожного процесу, пане товаришу, я не хотів би мати в ньому ворога.

— Йому, — говорив вотант — приємно, коли його люди бояться.

— Трохи самолюб то, він є — сказав у задумі поважний предсідник.—Одначе в нього страшна сила волі, головно, коли залежить йому на успіху. Першорядна сила, пане товаришу, одначе — предсідникові не прийшло на думку відповідне слово. — Ну, ходімо на вечеру.

*) Зі збірки: Karel Čapek: Povídky z jedné kapsy—Nakladatelství Aventinum. (Карел Чапек: Оповідання з одної кишені).

ТРИСТАЛІТНІЙ ЮВИЛЕЙ.

Тристалітній ювилей святкує базиліка св. Петра в Римі. Там, де апостол згинув мученичою смертю, над його гробом побудував Константин пятиповерхову базиліку. В тій то першій святині папа в 800-му році Карлові Великому, творцеві університеальної франконської мо-нархії, вложив на голову корону „святої римської держави". Минули середновічні часи. Стара базиліка не устоялася перед напором часу. Обсипалися її стіни, спорохнявіла й середина. І тоді папа Микола V. постановив вибудувати нову святиню. Але щойно Юлій II. мав здійснити цю думку. На його приказ славний архітект Донато д' Анджельо Браманте уложив пляни гіґантичної будови. Дня 18 квітня 1506. року закладено угольний камінь. Базиліка мала бути побудована в виді грецького хреста з великою банею по середині. Почали будову. Але небаром помер твірець первісного пляну. Наслідники стали змінювати його плян. Рід архітектів і мистців працював над будівлею, отже Рафаель до 1520-го року. Бернуці до 1536-го. Вкінці до праці береться Мікеляндженьо Буонароті. Працював неструдженно 17 літ. Але щойно після його смерти викінчено величаву баню. Одначе працювано тимсамим не покінчено. Протягнулася ще кількадесять літ, аж вкінці 18-го століття 1616-го року церкву можна було посвятити.

ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК

— відбудеться —

В НЕДІЛЮ, 10 СЕРПНЯ 1930

(SUNDAY, AUGUST 10, 1930)

в годині 3-тій пополудни

НА SOUTH AMBOY ROUTE, MAIN STREET.

Будуть смачні перекуски, солодкі напитки і добра музика. Запрошується всіх Українців і Українок. 182

Григорій Сова, властитель.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

М. О. ГАЙВОРОНСЬКИЙ

подає до відома свою адресу і АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ТОВАРИСТВА (American-Ukrainian Music Society) 30 EAST SEVENTH STREET, NEW YORK, N. Y.

ЗМІНА АДРЕСИ.

Моя теперішня адреса є: Rev. JOHN HUNDIAK, 450 FIRST STREET, TROY, N. Y.

ПОТРІБНО до заряду дому старшої дівчини або вдови, може бути з одною дитиною. Платня після умови. Голоситися до: 178,80,2

J. G., c/o SVOBODA, P. O. Box 346, Jersey City, N. J.

УКРАЇНЕЦЬ ПАСІЧНИК

продає мід липовий, такий, як крайовий. Ціна дуже низька, 5-фунтова кена $1,00, 10-фунтова кена $1.90

WASYL OKREPKI, R. F. D. 3, Newark Valley, N. Y.

ЗАМІНЮЮ доми, фарми, лоти, горіжного рода бизнеси, на що Ви би тільки не хотіли, я все маю. Коли Ваша власність знаходиться не дальше як 200 миль від Филаделфії, так я Вам можу обслужити; не робить ріжничі то Пенсилвенія, Ню Джерзи чи Ню Йорк стейт. Подайте мені Ваші інформації і жадання в першому листі, а я до Вас зараз прибуду. 125—

WALTER KOSTETSKI, 11 Gifford Ave., Jersey City, N. J.

ПРОДАЄ ДОМИ в місті НЮ ЙОРКУ і околиці

Українцям Фірма С. ФЕСОЛОВИЧА І М. КОБЗИСТОГО EXCHANGE REALTY CO., 41 East 7th St., New York City. Tel. Orchard 9677. 16-

НА ПРОДАЖ ФАРМА

250 акрів, 100 акрів під управу, а 150 акрів ліса і пасовиска. Дім 9 кімнат і другі добрі будинки; 15 корон, 4 молоді корови, 1 бугай, 2 коні, 150 куреи і автомобіль. Фарма при добрій дорозі. Ціна $7,800, половина готівкою, а решта на малі сплати. Голоситися до: 182

F. POSTEMSKY, Box 67, Columbia, Conn.

DR. M. SMITH

переніс свій офіс під число 9 LIVINGSTON PLACE, NEW YORK CITY

при 16th Street (ч. 318 East) напроти нового шпиталю меди 1st Ave. і Stuyvesant Park. Telephone: Stuyvesant 5760.

Phone: Brunswick 7187.

АДВОКАТ

Б. ПЕЛЕХОВИЧ

2300 WEST CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL.

Практикує у всіх судах, займається перекладанням абстракти виготовляє контракти купна і продажі; перепроваджує спадкові справи; полагоджує старокраєві патентові і прочі справи. 191—

ЧИ ВИ МАЄТЕ ВЖЕ?

Словар чужих слів(12,000 слів в шкіряній оправі $1.50
Словарі Української мови і Російсько-Українських в гарній оправі, всі три томи за 7.00
Кухарь 500 сторін друку в оправі $5.00
Порадник лікарський, 300 стор. 2.00
Укр. Анґ. словарець. 200 стор. 1.50
Повне видання 5-ох томів в гарній оправі, твори Т. Шевченка 14.00
Висилайте замовлення на адресу:

ROBITNYCHA KNYHARNIA Station D, Box 182, New York, N. Y.

ПЕРШИЙ УКР. ПОГРЕБОВИЙ ЗАКЛАД В НЮЙОРКУ І НА ОКОЛИЦЯХ

Ми робимо гарні похорони

ПО $150

Без ріжниці як далеко возиться вости, кличте нас:

Офіс: 485 Avon Avenue.

Phone: Terrace 8882, або Waverly 1636, Newark, N. J.

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

ДВА ОФІСИ:

NORTH SIDE: 2157 W. Chicago Ave. Phone: Brunswick 7767 або 7768.

SOUTH SIDE: 4954 So. Hermitage Ave. Phone: Hemlock 5500.

CHICAGO, ILL.

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄЬСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ.

129 E. 7th STREET, NEW YORK CITY

Telephone: Orchard 2568

From Youth to Age

There are three traying periods in a woman's life: when the girl matures to womanhood, when a woman gives birth to her first child, when a woman reaches middle age. At these times Lydia E. Pinkham's Vegetable Compound helps to restore normal health and vigor.

LYDIA E. PINKHAM'S VEGETABLE COMPOUND

LYDIA E. PINKHAM MED. CO., LYNN, MASS.

If you will fill in the coupon and mail to the Lydia Pinkham Medicine Co., they will be glad to send you a copy of Lydia E. Pinkham's Private Text Book, free of charge.

Name.....
Street.....
Town..... State..... Dept. MF